

Stalo se již tradicí, že v prvním čísle každého nového ročníku časopisu „Těšínsko“ čtenářům nabízíme shrnutí aktivit Muzea Těšínska (dále jen MT), které se uskutečnily v předchozím roce. Rok 2010 byl pro Těšínské Slezsko z historického hlediska mimořádně významný – připomněli jsme si 90 let, které uplynuly od jeho rozdělení na dvě dnešní části – českou a polskou a také 90 let od vzniku Českého Těšína. Taková výročí nemohla samozřejmě zůstat bez povšimnutí, a tak výsledkem práce našich pracovníků v roce 2010 bylo kromě běžné muzejní agendy, zajišťování výstav, přednášek, sbírkové a badatelské činnosti rovněž několik mimořádných aktivit, které výročí připomínaly. Snad nejvýznamnější byla organizace jarní a podzimní mezinárodní vědecké konference, věnované vzniku a výstavbě nového moderního českého města ve Slezsku, a aktivity historiků našeho muzea, vedoucí k symbolickému návratu pomníku TGM do tohoto pohraničního města.

Spor Československé republiky s Polskem o území Těšínského Slezska, k němuž došlo záhy po první světové válce a jeho ukončení po arbitrážním rozhodnutí pařížskou mírovou konferencí rozdělením sporného území a ustavením nových státních hranic v roce 1920 se staly bezpochyby nejen nejvýznamnějšími událostmi regionálních těšínských dějin 20. století. Na dlouho ovlivňoval i vzájemné oficiální československo, resp. česko-polské diplomatické a politické vztahy. Přesto je dělení území historického Těšínska, k němuž došlo vlastně poměrně nedávno, zejména u většinové české společnosti, a to i té regionální, těšínské, téměř neznámé a zapomenuté. Objektivní poznání a zhodnocení příčin, které dlouhodobě vedly ke sporu o toto území, jeho průběhu i důsledků tehdejších dramatických událostí, je přitom klíčem k uvědomění si naší dnešní české přítomnosti ve Slezsku i perspektiv dalšího vývoje regionu.

1. Výstavní činnost

Stručný přehled probíhajících odborných aktivit začneme ohlédnutím za výstavní činností. V roce 2010 MT realizovalo celkem 26 výstav. Je to velký počet, vezmeme-li v úvahu organizační i finanční náročnost a důraz na odbornou i výtvarnou úroveň. Každé výstavě předchází pečlivý, často dlouhodobý výzkum, několikaměsíční příprava scénáře, výběr a příprava exponátů, dokumentů i samotná výtvarná realizace. Ke každé výstavě byl vydán letáček s průvodním slovem, rozesíláný školám i několika stovkám zájemců. Je potěšující, že jak počtem realizovaných výstavních projektů,

tak úrovní prezentace zaujímá Muzeum Těšínska na mapě českých muzeí již řadu let pozici, za níž se rozhodně nemusí stydět.

Převažovaly výstavy vlastní, autorské, připravené jednotlivými odbornými pracovníky našeho muzea, pět výstav bylo převzatých z jiných institucí. Na realizaci výstav vynaložilo MT v roce 2010 celkem 438 tis. Kč. V Českém Těšíně, Jablunkově, Karvině, Orlové, Petřvaldě a v Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích jsou součástí výstavních prostor i stálé expozice. V roce 2010 navštívilo naše výstavy a expozice celkem 31 919 osob, z toho bylo 14 125 dospělých a 17 794 návštěvníků z řad dětí a mládeže, neplatících návštěvníků bylo 9 436. Nejnavštěvovanější pobočkou MT zůstává i nadále Archeopark v Chotěbuzi-Podoboře, kam v období květen–říjen zavítalo 13 002 návštěvníků, z toho 5 647 dospělých a 7 355 dětí. Zájem o Archeopark je stále velký, avšak v loňském roce došlo ke snížení návštěvnosti oproti předchozímu roku z objektivních důvodů – především pro dlouhodobě nepříznivé počasí, deště a povodně, které odradily řadu hostů a také byly zrušeny dříve objednané prohlídky hned několika desítek školních skupin.

Z realizovaných výstav si zaslouží připomenutí alespoň některé – podrobnější přehled přinášíme v závěrečné tabulce. V uplynulém roce upoutala velkou pozornost veřejnosti i médií například výstava „Český Těšín – 90. výročí založení města“. Fotografická výstava, prezentující desítky vyobrazení řady objektů nového města, vybudovaných povětšinou v meziválečném období, byla slavnostně zahájena a představena v Těšínském divadle 14. května u příležitosti vědecké konference

Z výstavy Kapličky, kříže a boží muka konané v Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích konané od dubna do července 2010, foto Martin Krůl

Avers krejcaru těšínského knížete Fridricha Kazimíra z r. 1570 získaného do sbírek MT v r. 2010, foto Martin Krůl

Avers třígroše těšínského knížete Adama Václava z r. 1597 získaného do sbírek MT v r. 2010, foto Martin Krůl

Avers pamětní medaile těšínského míru z r. 1779 získané do sbírek MT v r. 2010, foto Martin Krůl

věnované tomuto výročí. Následně byla zapůjčena Regionálnímu sdružení územní spolupráce Těšínského Slezska se sídlem v Českém Těšíně a je dlouhodobě prezentována v sídle Euroregionu Těšínské Slezsko.

Obdobným významným počinem je také výstava „*Poláci na Těšínsku / Polacy na Zaolziu*“, která probíhá od 2. prosince ve Výstavní síni MT v Karvině. Výstava, připravená společně s Dokumentačním střediskem Kongresu Poláků v ČR, představuje mnohé stránky života občanů polské národnostní menšiny, žijících v české části Těšínska v letech 1920–2010, zejména bohatou činnost polských spolků, škol a organizací i život a dílo významných polských osobností, spisovatelů, politiků, umělců a sportovců. Je koncipována tak, aby oslovila především návštěvníky z řad české většinové společnosti, kteří často o aktivitách těšínských Poláků vědí jen málo. V srpnu 2011 bude výstava zpřístupněna v Památníku životické tragédie v Havířově-Životících.

Ve výstavních projektech MT mají již několik let své pevné místo také projekty, které jsou programově zaměřeny na skupiny návštěvníků se zdravotním handicapem a které jsou realizovány díky finanční podpoře Moravskoslezského kraje. V roce 2010 byl realizován speciální výstavní projekt s názvem „*Rychleji! Výše! Silněji!*“. Olympijské heslo obsažené v názvu výstavy předesílalo její cíl, kterým bylo představit v širším kontextu řadu tradičních a zároveň nejrozšířenějších sportů, v užším kontextu pak sportovní život v Karvině a okolí, a byla také poděkováním všem obětavým lidem, kteří sportu a reprezentaci svého města, regionu i vlasti zasvětili celý svůj život.

V rámci mezinárodní spolupráce se v uplynulém roce MT podílelo mj. na organizaci výstavy „*Betlehem – dom chleba*“, věnované zvykoslovnému vánočnímu cyklu, kterou pořádalo Kysucké muzeum v Čadci. MT obohatilo tuto výstavu betlémy ze svých sbírek, na výstavě byly zastoupeny i práce regionálních řezbářů a tím zároveň představeny výsledky výzkumu tradičního řezbářského řemesla, které MT řadu let provádí. Recipročně představíme sbírku betlémů slovenských kolegů na výstavě pořádané naším muzeem v roce 2012.

2. Sbírkotvorná činnost

Sbírka MT se v roce 2010 rozšířila o **668 kusů předmětů**, z tohoto počtu je 114 knihovních jednotek. Z nově nabytých přírůstků bylo 336 kusů získáno koupí. **K 31. prosinci 2010 je v CES Ministerstva kultury ČR evidováno již 205 189 kusů sbírkových předmětů** v péči MT. Na nákup sbírkových předmětů bylo vynaloženo celkem 150 090 Kč, z toho na knihovny jednotky 9 897 Kč. V uplynulém roce byl např. numizmatický fond sbírky Muzea Těšínska obohacen o unikátní

soubor téměř dvou desítek kusů **ražeb těšínských knížat**, zejména posledních Piastovců. K těm nejvzácnějším patří *krejcar knížete Fridricha Kazimíra*, vyražený v roce 1570 v mincovně v Bílsku, *třígroš knížete Adama Václava* (regentka Sidonie Kateřina) z roku 1592, *tříkrejcar Adama Václava* z roku 1606 a *třígroš Fridricha Viléma* z roku 1624 vyražený v mincovně v Těšíně. Fond faleristiky se rozrostl například o vzácnou *medaili* vydanou k uzavření tzv. těšínského míru z roku 1779. Přínosem k dokumentaci dějin regionálního školství je zisk *souboru školních pomůcek z let 1909–1930*. Tyto pomůcky byly v minulosti součástí vybavení školních kabinetů gymnázia s polským vyučovacím jazykem J. Słowackiego v Orlově „*Na Obrokach*“, které bylo založeno v roce 1909. V současnosti již škola neexistuje – 30. června 2009 proběhlo poslední školní zvonění a pracoviště bylo přestěhováno do budovy jediného gymnázia s polským jazykem vyučovacím v České republice se sídlem v Českém Těšíně. Součástí souboru získaných předmětů je nábytek ze školního kabinetu přírodních věd a několik desítek lihových a dermoplastických preparátů živočichů, matematické, fyzikální a chemické přístroje a pomůcky. Soubor je unikátním dokladem úrovně školství v našem regionu, dokladem činnosti již zaniklé školy i vývoje názorného vyučování. S dosavadními předměty fondu, dokumentujícího školství na Těšínsku, vytvářejí nově získané předměty fond ojedinelé hodnoty a významu. V loňském roce se rozrostla rovněž naše mineralogická sbírka, a to o mimořádně hodnotný soubor nálezů minerálů, které pocházejí z území českého Těšínska. Většinou se jedná o nálezy ze sbírky Mgr. Pavla Ruska, který prováděl sběr v dnes již často neznámých a zapomenutých lokalitách. Mezi jinými se podařilo získat největší dosud známý vzorek krystalu *strontianitu* z celého Těšínska vůbec, který byl nalezen v Třinci v roce 1967, unikátní *krystalický celestin, kalcit* z lokality Nebory, nalezený v roce 2003, *pektolit* z lokality v Loukách nad Olší zaniklé v roce 1961 v důsledku výstavby železniční trati (nalezen o rok dříve) či raritní nález a preparát krystalu *celestinu* z Dolního Těrlicka nalezený v korytě řeky Stonávky v roce 1958.

3. Restaurování a ochrana sbírek

Se sbírkotvornou činností je spojena i **ochrana sbírkových předmětů**, která je realizována prostřednictvím preventivní konzervace a restaurátorských zásahů. V uplynulém roce bylo **zkonzervováno a zrestaurováno 855 kusů sbírkových předmětů**. Finanční prostředky na restaurování řady předmětů byly získány i díky finančnímu příspěví Moravskoslezského kraje v rámci dotačního *Programu rozvoje muzejnictví (celkem 75 000 Kč)*. Byl restaurován například *mechanický*

hrací stroj polyphon z druhé poloviny 19. století. Restaurována byla i komoda pocházející z 18. století, původně součást mobiliáře zámku v Ropici (restaurátorský zásah provedl Jaroslav Jakubek, restaurátor z Ostravy), i vzácná pozdně barokní řezbářská práce – plastika *Neposkrvněného početí Panny Marie (Immaculata)* z přelomu 18. a 19. století z Těšínska (restaurátorské práce provedla akademická malířka Romana Balcarová z Opavy).

4. Muzejní knihovna Silesia

Silesia pokračovala v roce 2010 ve své postupné transformaci a je potěšující, že se jí podařilo zařadit mezi přední pracoviště svého druhu nejen v Moravskoslezském kraji. V únoru byl za účasti řady čestných hostů z České republiky, Polska i Slovenska veřejnosti slavnostně představen nový mobiliář a technické vybavení studovny, depozitářů a dalších běžně nepřístupných prostor knihovny, jehož součástí je i profesionální knižní digitální scanner a počítačové vybavení studovny. Naše knihovna úzce spolupracovala s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě a dalšími partnery. V průběhu roku se pod vedením *Mgr. Gabriely Chromcové* stala jedním z metodických pracovišť pro knihovny muzeí a galerií v Moravskoslezském kraji. Zároveň se ve spolupráci s *Čaplovičovou knižnicou Oravského múzea P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíně* podílela na slovensko-českém mezinárodním projektu „*Juraj Tranovský – posol piesňovej kultúry*“. Tak jako každý rok, i v roce 2010 pokračoval nákup nových titulů pro studijní knihovnu, část byla získána darem a výměnou s jinými institucemi. Ke konci roku spravovala knihovna 28 016 svazků, součástí jsou samozřejmě i sbírkové fondy vzácných tisků. Knihovna slouží jako základní zdroj literatury a informací (nejen) o Těšínském Slezsku jak odborným zaměstnancům muzea, tak i badatelům z řad veřejnosti. V loňském roce poskytla knihovna své služby 367krát, počet výpůjček činil 1 879 a fond se rozšířil o 207 nových titulů.

5. Výzkum, vědecké konference a projekty

Některé výstupy z výzkumu našich odborných zaměstnanců byly prezentovány na mezinárodních i tuzemských konferencích. Největší pozornost si bezpochyby zasluhuje mezinárodní vědecká konference s názvem *Český Těšín 1920–1989 (k 90. výročí vzniku města)*, kterou pod záštitou hejtmana Moravskoslezského kraje Ing. Jaroslava Palase a starosty města Českého Těšína Ing. Víta Slováčka pořádalo MT společně se Slezskou univerzitou v Opavě. Dvoudenní akce byla rozdělena do dvou chronologických celků. První z nich

V neděli 22. srpna 2010 byl v kapli na Oravském hradě, někdejším působišti těšínského rodáka Jiřího Třanovského, zahájen mezinárodní projekt Oravského muzea P. O. Hviezdoslava a Muzea Těšínska s názvem „*Jiří Třanovský – posel písňové kultury*“. Na snímku zleva *Mgr. Rastislav Stanček, farář Evangelické církve a. v. v Dolnom Kubíně, PaedDr. Mária Jagnešáková, ředitelka Oravského muzea P. O. Hviezdoslava a PaedDr. Zbyšek Ondřejka, ředitel Muzea Těšínska, Oravské muzeum P. O. Hviezdoslava*

s názvem *Vznik a výstavba města v meziválečném období*, konaný 20. května v Bílé galerii Těšínského divadla, ve 14 příspěvcích přiblížil nelehké osudy nově vznikajícího samostatného města ve 20. a 30. letech 20. století. Ve druhé části s názvem *Válečné a poválečné osudy města*, konané 21. října v kinosále ZŠ na Slovenské ulici, byly nastíněny prostřednictvím dalších deseti příspěvků hlavní problémy a vývojové tendence v dějinách města do tzv. Sametové revoluce v roce 1989. O úspěchu obou částí konference svědčí mimořádný zájem a účast zástupců odborné i laické veřejnosti. Všechny příspěvky budou publikovány ve dvoudílné kolektivní monografii, kterou vydá v letošním roce Ústav historických věd Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě.

Odborní zaměstnanci muzea vystoupili se svými příspěvky také na mezinárodní vědecké konferenci *Knížecí rod Liechtensteinů v historii zemí Koruny české*, konané ve dnech 24.–26. listopadu na půdě Arcidiecézního muzea v Olomouci pod záštitou a za osobní účasti vládnoucího knížete Lichtenštejnska Jana Adama II. Připomeňme aktivní vystoupení pracovníků naší instituce na konferencích a seminářích *Zbožných duší úl. Náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy* (Olomouc, duben), *Vliv muzeologie na rozvoj muzeí v ČR a SR* (Opava, září), *Celostátní seminář knihovníků muzeí a galerií při AMG* (Česká Lípa, září), *Zelená města – města budoucnosti* (Haviřov, říjen), *Výskum a obnova hradnej architektúry* (Bratislava, listopad) nebo *Hornické památky na Ostravsku OKR* (Ostrava, prosinec).

Doslova mezinárodní úspěch zaznamenalo naše muzeum na poli odborných aktivit v souvislosti se zakončením dlouhodobého projektu *Ochrana a konzervace těšínského písemného dědictví*

Za mimořádného zájmu odborné i laické veřejnosti se 20. května 2010 konala ve Velké galerii Těšínského divadla první část mezinárodní vědecké konference Český Těšín 1920–1989 (k 90. výročí vzniku města) s názvem Vznik a výstavba města v meziválečném období, Muzeum Těšínska

(Ochrona i konserwacja cieszyńskiego dziedzictwa piśmienniczego), k němuž došlo v březnu 2010. Smyslem projektu byla systematická konzervace a digitalizace písemností i starých tisků z několika knihovných a archivních institucí v polském Těšíně. Součástí realizace dotačního programu bylo rovněž vyhodnocení mezinárodní vědecké soutěže. Podmínkou účasti bylo napsání původní odborné studie tematicky se vztahující k písemnému či tištěnému dědictví Těšínského Slezska. Celkem pět soutěžních prací hodnotila polsko-česká komise, v níž byli zastoupeni odborníci z předních historických pracovišť v Krakově a Praze. Z hlediska větší objektivity hodnotili členové příspěvky bez uvedení jmen soutěžících autorů. Vítězem soutěže se stal historik MT a redaktor časopisu Těšínsko PhDr. Radim Jež, autor studie „Korespondence posledních těšínských Piastovců (1524–1653) z archivních fondů České republiky a města Cieszyn. (Úvod do problematiky, stav poznání a možnosti využití)“. Jež ve své práci,

Historikové Muzea Těšínska PhDr. Jan Al Saheb, Ph.D. (vpravo) a PhDr. Radim Jež (vlevo) s vládnoucím knížetem Lichtenštejnka Janem Adamem II. (uprostřed) na mezinárodní vědecké konferenci Knížecí rod Liechtensteinů v historii zemí Koruny české konané v Olomouci ve dnech 24.–26. listopadu 2010, archiv Radima Ježe

sepsané na základě zevrubné analýzy známých exemplářů odeslané i doručené korespondence těšínských Piastovců uložené ve fondech šesti archivů na území České republiky a dvou v Polsku v Těšíně, poukazuje na některé dosud nedocenené a přitom informačně mimořádně bohaté prameny zdroje k dějinám posledních těšínských Piastovců. Vítězství v soutěži dokládá vzrůstající úroveň bádání v naší instituci a přispívá ke zvýšení prestiže MT. Zároveň je velkou výzvou pro práci všech odborných pracovníků.

Jako každý rok se MT zejména prostřednictvím činnosti *Mgr. Ondřeje Tůmy* podílelo na zajištění **systematického archeologického výzkumu hradiška v Chotěbuzi-Podobore**. Bádání se tohoto roku zaměřilo především na fortifikační systém prvního předhradí. Sonda od vrcholku valu směrem dovnitř předhradí navazovala na archeologické výzkumy prováděné v letech 1994–1996. Na počátku výzkumu bylo nutné odebrat masivní vrstvu uměle navršeného šterku, který byl součástí výplně valu. Zajímavé výsledky přinesl až průzkum vlastního jílovitého tělesa valu, který odhalil zajímavé konstrukční prvky. Ze sídlištních nálezů uvedme především nález patrně nadzemní stavby zatím neznámého účelu s množstvím slovanské keramiky a závaží rybářských sítí. Unikátem je množství spáleného obilí, které bylo zachyceno nejen v tomto objektu, ale i v dalších objektech z halštatského období. Získané paleobotanické materiály budou předány k vědecké analýze. Ojedinelý nález byl učiněn i v sídlištní vrstvě, kde byla objevena olovená napodobenina velkomoravského štítkového prstenu. Z dalších předmětů lze jmenovat především železné nožičky, které se ovšem vyskytují relativně často, a samozřejmě množství keramiky, jak raně středověké, tak i halštatské. I když ve srovnání s předchozím rokem byly archeologické nálezy loňské sezony méně hodnotné, podstatně se pokročilo v poznání významné lokality slovanského osídlení. Výzkum dlouhodobě realizuje Archeologický ústav AV ČR v Brně pod vedením *doc. PhDr. Pavla Kouřila, CSc.*

Součástí archeologického výzkumu jsou i takzvané **archeologické dohledy** nad stavbami v regionu Těšínského Slezska. Celkem se tak pod odborným dohledem *Mgr. Ondřeje Tůmy* stalo v 18 případech, což představuje oproti loňskému roku nárůst zhruba o 30 %. K nejvýznamnějším z nich lze přiřadit archeologický dohled zajišťovaný v Havířově při rozsáhlé rekonstrukci chodníků na Hlavní třídě (IV. etapa) a při výstavbě velkého dopravního kruhového objezdu na silnici I/11 u nádraží. Ostatně na dnes tolik diskutované silnici I/11 MT zajišťovalo archeologický dohled rovněž v Hrádku, a to při přípravě výstavby průtahu obcí. Obdobně byly zajišťovány i menší akce při stavbách přípojek na vodovodní a plynový řád

v Karviné, Neborech, Oldřichovicích, Třinci nebo Horní Suché a také v Českém Těšíně při celkové revitalizaci Masarykových sadů. V současné době pokračuje záchranný archeologický průzkum např. při výstavbě plynovodu Třanovice – Český Těšín – státní hranice s Polskem.

MT věnuje pozornost i **životnímu prostředí a krajině**. V souvislosti s přípravou a výstavbou řady liniiových staveb, rychlostních komunikací a obchvatů obcí a měst (např. silnice I/11 Třinec–Mosty u Jablunkova, stavba dálnice u Bohumína a Dolní Lutyně nebo budování rychlostního železničního koridoru z Bohumína přes Český Těšín na Slovensko) nebo průmyslových zón (např. v Třinci, Českém Těšíně či v Nošovicích) dochází k nevratným změnám v krajině Těšínska. Výstavbu a její důsledky dlouhodobě monitorují naši přírodovědci *RNDr. Miroslav Skarka* a *Mgr. Jiří Kristian*, kteří průběžně pořizují obrazovou, topografickou i hmotnou dokumentaci. Realizují také vlastní terénní floristické a faunistické průzkumy vybraných lokalit (například *povodí Vendryňky* ve Slezských Beskydách nebo *Ropičanky* v Podbeskydské pahorkatině). Výsledky monitoringu jsou mimořádně přínosné nejen pro dokumentační hodnotu, ale i pro využití v oblasti ekologické výchovy dětí a mládeže.

Přírodovědcům se podařilo zdokumentovat i jedinečný geomorfologický jev, jímž byl na jaře roku 2010 *jeden z nejrozsáhlejších sesuvů půdy v dějinách České republiky*, k němuž došlo v katastru obce *Bukovec* v důsledku dlouhodobých dešťů. Sesuv o rozsahu mnoha desítek hektarů během několika hodin doslova změnil krajinu poblíž tzv. trojmezí a vymazal z mapy rozsáhlé zalesněné území. Menší sesuvy se objevily v důsledku podmáčení půdy a povodní i jinde na Těšínsku, např. v *Chotěbuzi* nebo v *Dolních Domaslavicích*. Jarní povodně ohrožovaly život a majetky řady lidí na Těšínsku, k dlouhodobým záplavám došlo například v *Karviné-Darkově*, voda zaplavovala a ohrožovala i další velká města jako *Český Těšín*, *Bohumín* nebo *Frýdek-Místek*. Důsledky se projeví bezpochyby v protipovodňových opatřeních a krajinných změnách a dokumentace postižení tendencí dalšího vývoje bude předmětem dalších aktivit přírodovědců našeho muzea, kteří v dokumentačních aktivitách budou spolupracovat zejména s Přírodovědeckou fakultou Ostravské univerzity.

O přínosu MT v oblasti **dokumentace lidové kultury** vypovídá to, že je naše instituce jedním ze dvou Pověřených regionálních odborných pracovišť Ministerstva kultury ČR pro péči a uchování tradiční lidové kultury v Moravskoslezském kraji. Tradiční lidová kultura Těšínského Slezska, její vývoj a specifické projevy v současnosti jsou naplní výzkumných činností tohoto pracoviště. V kratších časových intervalech jsou etnografkami

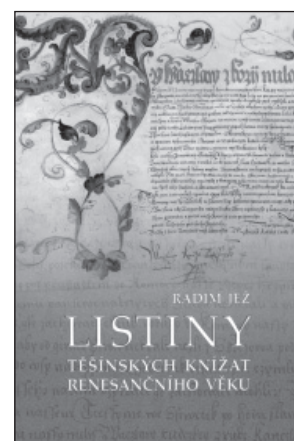
MT *Mgr. Wiesławou Brannou* a *Mgr. Evou Hovorkovou* zkoumány určité jevy a získané poznatky jsou zasazovány do územního kontextu celé České republiky. V uplynulém roce byla zkoumána specifika jako výtvarné umění a společenské vztahy a dále činnost folklórních souborů, které jsou v regionu početně silně zastoupeny. Působení jednotlivých souborů a jejich vývoj je dokumentován i v rámci mezinárodní projektové spolupráce s Kysuckým muzeem v Čadci. MT se tak podílí na realizaci mezinárodního slovensko-českého projektu s názvem „*Tradičné zvykoslovia u nás a u susedov*“. Projekt byl zahájen 1. listopadu 2010 a bude ukončen 30. září 2011.

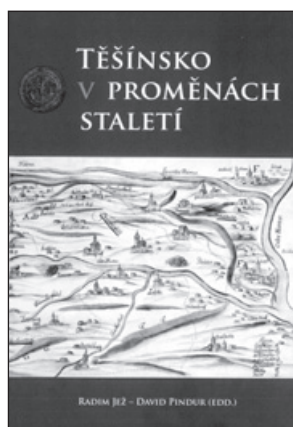
6. Ediční a publikační činnost

Ediční a publikační činnost byla ve srovnání s předchozími lety více než úspěšná. *Vlastivědný čtvrtletník Těšínsko (53. ročník)* obstál při červnové revizi dosavadního seznamu recenzovaných neimpaktovaných časopisů (periodik) vydávaných v České republice a uhájil své další setrvání na tomto prestižním soupisu pořízeném Radou vlády ČR pro vědu, vývoj a inovace. Toto zařazení nese zvýšená kritéria na obsahovou náplň časopisu, na niž dohlíží nejen členové redakční rady, ale rovněž celý okruh nezávislých recenzentů z různých vědních oborů. Jako každý rok, i v roce 2010 byla vydána celkem čtyři čísla časopisu s celkem 132 tištěnými stranami, na nichž bylo publikováno 36 příspěvků 25 autorů, z toho 13 recenzovaných článků s anglickým resumé.

Nejvýznamnějším publikačním počinem muzea se stalo vydání kritické edice s názvem *Listiny těšínských knížat renesančního věku (1558–1574)*. Autor, historik MT *PhDr. Radim Jež*, v ní zájemcům o raněnovověké dějiny Těšínska zpřístupnil dnes neznámou matriku kanceláře těšínských piastovských knížat z druhé poloviny 16. století („*Matrica privilegiorum ab a[nno] 1558*“), a to zejména na základě badatelsky dosud nevyužitého Šeršníkova opisu z počátku 19. století. Vydání této reprezentativní edice bylo umožněno

Pohled na archeologickou sondu zasahující do vrcholku valu prvního předhradí hradiště v Chotěbuzi-Podoboře zkoumanou v sezoně 2010, 15. září 2010, foto Jana Gryc

díky dotačnímu *Programu rozvoje muzejnictví Moravskoslezského kraje* a jistě přispěje k lepšímu poznání dějin Těšínského knížectví, postavení zdejší šlechty a fungování knížecí kanceláře.

Mimořádně úspěšným publikačním počinem MT v roce 2010 bylo také vydání sborníku *Těšínsko v proměnách staletí*. Jedná se o soubor 18 populárněvědných textů několika autorů, které zazněly v podobě přednášek pro veřejnost, pořádaných v letech 2008–2009 jednak MT, jednak Maticí Slezskou. Na vzniku sborníku MT s Těšínskou oblastí Matice slezské spolupracovalo. Nelehkého úkolu redakce sborníku a doplnění publikace četnými fotografiemi, jmenným a místním rejstříkem a dalšími informacemi se zhostili *PhDr. Radim Jež* a *PhDr. David Pindur*. Texty přednášek o celkem více než 250 tištěných stranách jsou tak vhodně doplněny. Dodejme, že vydání sborníku bylo vlastně reakcí na četná přání návštěvníků těchto přednášek, kteří si přáli mít je v písemné podobě. Většina nákladu již byla rozebrána. Zdá se, že se jedná o dobrý nápad, který si zaslouží pokračování v podobě dalšího obdobného sborníku v blízké budoucnosti.

Oba uvedení redaktori sborníku se rovněž autorsky podíleli (společně s *PhDr. Janem Al Sahebem, Ph.D.*, a *Mgr. Jiřím Kristianem*) na přípravě historicky první monografie obce Třanovice, kterou vydal Obecní úřad v Třanovicích, a to jak v české, tak v polské jazykové mutaci s názvem *Třanovice v proměnách staletí* (event. *Trzanowice na przetrzeniu wieków*). Na celkem 420 stranách jsou podrobně vylíčeny dějiny obce na Těšínsku, a to od prvních středověkých zmínek až do poloviny roku 2010. Opomenuty nezůstaly místní přírodní poměry či zeměpisná jména. Kniha je opatřena odborným poznámkovým aparátem, četnými obrazovými i textovými přílohami, místním a osobním rejstříkem a v neposlední řadě rovněž anglickým a německým resumé, což nebývá u podobných publikací samozřejmostí.

Publikace *Tomáš Garrigue Masaryk a Český Těšín* byla vydána u příležitosti odhalení nového Masarykova pomníku v Českém Těšíně. Autorky, *Mgr. Petra Blažejová* a *Mgr. Gabriela Chromcová*, přehledně a poměrně podrobně popsaly okolnosti odhalení původní Masarykovy sochy v Českém Těšíně, které se konalo 28. října 1924, i průběh následné prezidentovy inspekční cesty po české části Těšínska, vykonané ve dnech 5.–6. července 1930. Autorem průvodního slova, osvětlujícího význam pomníku nejen pro Český Těšín a okolnosti provázející symbolický Masarykův návrat do tohoto pohraničního města, je *PaedDr. Zbyšek Ondřeka*. Publikace je doplněna řadou unikátních, často dosud nezveřejněných vyobrazení a také přetiskem vybraných reakcí soudobého i dnešního tisku. Tím vzrůstá i její dokumentační

hodnota. Je součástí kolekce upomínkových předmětů, vydaných MT k příležitosti odhalení nového pomníku TGM v Českém Těšíně v roce 2010, kterou dále tvoří *pamětní medaile* z dílny medailéra Petra Souška a dokumentární krátký film na DVD s názvem *Návrat T. G. Masaryka*.

Bohatou muzejní publikační produkci v roce 2010 doplňuje i stručný průvodce po stále expozici ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Karvině-Fryštátě se stejnojmenným názvem *Sřípky z dějin Karviné*. Sepsala ho *Mgr. Kateřina Stenclá*, která je rovněž autorkou zmíněné expozice.

V rámci slovensko-českého projektu *Spomienky na minulosť slovensko-českého pohraničia*, jehož řešitelem bylo v roce 2010 MT ve spolupráci s partnerským Kysuckým muzeem, byla vydána atraktivní informační brožura přibližující všechny pobočky obou muzeí.

Odborní zaměstnanci MT *Mgr. Pavlína Badurová, PaedDr. Zbyšek Ondřeka* a *PhDr. David Pindur* společně s nedávno zesnulým *doc. RNDr. Radimem Prokopem, CSc.*, připravili výpravnou dvojjazyčnou česko-polskou obrazovou publikaci s názvem *Český Těšín – příběh města na levém břehu řeky / Czeski Cieszyn – Historia miasta na lewym brzegu rzeki*. Reprezentativní publikaci vydalo nakladatelství WART ve spolupráci s MT na zakázku pro Město Český Těšín k 90. výročí jeho vzniku. Četné otištěné historické pohlednice a fotografie pocházejí ze sbírek známého sběratele *Henryka Wawreczky*, další jsou ze sbírek MT a jiných institucí a prezentují výstavbu a vývoj nového samostatného pohraničního města a jeho společnosti od roku 1920, kdy Český Těšín vznikl, až do současnosti. Některé otištěné fotografie jsou prezentovány v knize vůbec poprvé a čtenář tak získá zajímavý ikonografický přehled o budování města.

7. Klub Muzea Těšínska

V lednu loňského roku zahájil činnost Klub Muzea Těšínska (dále jen KMT). Ke zřízení muzejního klubu nás motivovala vysoká návštěvnost veřejnosti na přednáškách v předchozích letech a zájem o celou řadu témat a také zkušenosti z jiných muzeí. Jeho zřízením se zároveň MT vrací k dřívější tradici. Klub sdružuje zájemce o historii a vlastivědu Těšínska. O úspěšnosti myšlenky KMT hovoří i jeho členská základna, která každým měsícem narůstá, ke konci roku 2010 registruje klub již 128 členů. Nejvíce členů je pochopitelně z našeho regionu, ale najdeme mezi nimi i obyvatele Prahy, Brna, Vyškova, Ostravy, Čadce i polského Těšína. Posláním klubu je popularizace výsledků vlastivědného bádání a poskytování vyššího standardu služeb pro stále návštěvníky muzea. Členství v KMT je dobrovolné, po zaplacení ročního poplatku se každý člen klubu stává

Avers a revers pamětní medaile, kterou vydalo Muzeum Těšínska u příležitosti odhalení nového Masarykova pomníku v Českém Těšíně 28. září 2010, foto Martin Krůl

Jednou z nejúspěšnějších akcí Klubu Muzea Těšínska v loňském roce byla exkurze do Třineckých železáren, 7. října 2010, foto Lenka Bichlerová

automaticky předplatitelem časopisu *Těšínsko* a navíc získává výhodu slev ze vstupného i z ceny našich publikací (každý člen obdrží plastovou kartu s unikátním identifikačním čárovým kódem). Každý člen je pravidelně informován poštou či e-mailem o všech našich akcích, vernisážích, přednáškách, exkurzích apod. V roce 2010 uspořádal klub **17 přednášek** pro veřejnost, které navštívilo celkem **603 platících osob**, průměrná návštěvnost byla velmi vysoká a činila 30 osob na jednu akci. Ukazuje se, že kapacita přednáškového sálu často neodpovídala zájmu. Z nejúspěšnějších přednášek připomeňme např. **Slavnosti na dvorech těšínských Piastovců** (PhDr. Radim Jež, návštěva 57 posluchačů), **Židovské památky ve Slezsku** (Ing. arch. Jaroslav Klenovský, 48), **Váleční veteráni Těšínska na západní frontě druhé světové války – Dunkerque 1944–1945** (PhDr. Petr Majer a hosté, 42) aj. V roce 2010 klub uspořádal **pět exkurzí** do zajímavých míst Těšínska nejen pro své členy, ale i pro širší veřejnost (např. do Třineckých železáren, Książnice Cieszyńské či Muzea protestantismu v polském Těšíně, nebo do kostelů sv. Jana Křtitele a sv. Jošta ve Frýdku). Na financování některých přednášek a dalších akcí se prostřednictvím účelové dotace podílelo rovněž město Český Těšín.

8. Doplňkové aktivity k výstavám, spolupráce se školami

Nedílnou součástí každé výstavy jsou doprovodné programy pro děti, mládež i dospělé, besedy, projektové dny, workshopy, komentované prohlídky apod. Pracovní listy k výstavám, projekty v podobě her a znalostních soutěží a interaktivní koutky jsou již u každé výstavy samozřejmostí, zábavnou formou podporují vzdělávání zejména mladších návštěvníků. Školám jsou mnohdy připravovány programy a akce „na míru“ tak, aby vhodně doplňovaly výuku a vycházely z rámcových vzdělávacích programů škol. Kustodi výstavních sál dlouhodobě spolupracují s učiteli základních

a středních škol, zasílají jim pozvánky a domlouvají se na vhodném způsobu prezentace výstavy či připraveného programu.

K zajímavým akcím pro veřejnost patřila v roce 2010 např. **beseda o městě Orlová** (návštěva 224 osob), **přednášky o velkých šelmách** v Jablunkově, Českém Těšíně a Havířově (247 osob), **komentovaná prohlídka výstavy Mincovní platidla** s ukázkou ražby mincí, **slavnostní zahájení sezony** v Archeoparku, přírodovědná vycházka **Vítání ptačího zpěvu**, **noční prohlídka Archeoparku**, tematická akce **Vše nejlepší, Český Těšíne!** uspořádaná k výročí vzniku města, **pietní akt k výročí životické tragédie**. Z tradičních akcí jmenujme také **výtvarnou soutěž Jablunkovský džbánek** (196 soutěžících), **Velikonoce v muzeu** (Musaion, 441 návštěvníků), **Než začne advent** (Musaion, 237 návštěvníků), **Den řemesel** (Kotulova dřevěnka, 651 návštěvníků), ukázka tradičního chovu domácích zvířat pro městské děti **Máme rádi zvířátka** (Kotulova dřevěnka, 369 osob), tradiční **vánoční**

Školní exkurze v areálu Archeoparku v Chotěbuzi-Podoboře, 11. září 2011, foto Lenka Bichlerová

*Den řemesel
na Kotulově dřevěnce
v Havířově-Bludovicích,
1. května 2010,
foto Lenka Bichlerová*

posezení u stromečku (Karviná, 62 návštěvníků). V roce 2010 se v Karviné konal již 5. ročník našeho projektu **Muzeum pro Karvinou**, jenž zahrnoval vlastivědnou exkurzi formou autobusového zájezdu s názvem „**Poezie dřevěných kostelů**“ (46 účastníků). Havířovská pobočka Musaion pokračuje v dlouholeté spolupráci s Klubem seniorů z Havířova, který nám dodal již 200 ks vlastnoručně vyrobených látkových panenek určených pro využití v muzejních programech s mateřskými školami nazvaných **Panenky do postýlky**. V loňském roce bylo připraveno ve všech pobočkách muzea **celkem 197 doplňkových akcí**.

Také pro středoškolské studenty připravujeme již tradičně přednášky, především našich odborných pracovníků, zaměřené na historii, etnografii, botaniku nebo archeologii, organizované jak přímo ve školách (SŠ v Bohumině, Českém Těšíně, Orlové), tak v našich výstavních síních. Pro Gymnázium v Českém Těšíně byl připraven po dohodě s vyučujícími pravidelný cyklus přednášek určený studentům historického semináře.

Také v Archeoparku se konalo množství doplňkových aktivit, jednalo se o velmi oblíbené komponované scénické programy v podání havířovské skupiny historického šermu **Tizon**, jejíž členové je už tradičně připravují jak pro školní skupiny, tak pro víkendové návštěvníky (**slavnostní zahájení sezony, Cyril a Metoděj, O nejlepšího lučištníka, Za Slovany s baterkou apod.**). Návštěvu hradiště ovšem pravidelně doplňuje i organizace řady drobnějších akcí, vědomostních kvízů či soutěží jako např. **výroba papírového draka, hra v kostky, medový den, vítání prázdnin**, které zajišťují sami průvodci. Návštěvníci si tak letos mohli sami například vyrazit **kopie půldenáru uherského krále Štěpána** (mince zde byla skutečně nalezena při archeologickém výzkumu).

9. Personální zajištění

Všechny výše uvedené aktivity bylo možné realizovat jen díky koordinaci práce všech zaměstnanců muzea. Ve čtyřech odděleních muzea pracovalo v roce 2010 celkem 54 osob, **průměrný přepočtený stav zaměstnanců za rok 2010 byl 57,12 osob** (rozdíl je způsoben zaměstnáváním sezónních pracovníků – průvodců v Archeoparku apod.). **Skladba zaměstnanců muzea podle vzdělání** se příliš nezměnila, prakticky polovinu zaměstnanců tvořili vysokoškolsky vzdělaní lidé (22 zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním, 3 s vyšším odborným, 20 s úplným středoškolským, 7 zaměstnanců vyučených a 1 zaměstnanec se základním vzděláním). Značný podíl osob s dosaženým vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním dokládá vysokou odbornost a zároveň specializaci na jednotlivých pozicích (archeolog, historikové, přírodovědci apod.). Z vysokoškolských dosáhlo 17 magisterského a šest doktorského akademického titulu. PhDr. Jan Al Saheb dosáhl úspěšně navíc i vědecké hodnosti Ph.D. Předpokládáme, že obdobně se dosažení vědeckých hodností podaří získat v blízké budoucnosti i dalším odborným zaměstnancům. Vyžaduje to samozřejmě intenzivní studium i publikační a vědeckou činnost navíc, nad rámec běžných pracovních povinností. Tento trend lze považovat za velmi přínosný, protože zároveň s vyšší odborností zaměstnanců představuje i prokazatelné zvýšení prestiže muzea. Výše odměňování, zvláště zaměstnanců s vysokou mírou odbornosti a specializovaných znalostí, s touto skutečností, bohužel, dlouhodobě nekorresponduje. **Průměrná mzda** v MT se započtením všech odměn a přesčasů v roce 2010 činila **16 992 Kč** hrubého. Avšak vzhledem k tomu, že odměňování se řídí příslušným nařízením vlády a limitem mzdových prostředků daným zřizovatelem, není v možnostech organizace zásadním způsobem tuto situaci změnit.

10. Ekonomické zajištění, provoz

Také v roce 2010 byla činnost MT finančně z valné části zajištěna prostřednictvím příspěvku zřizovatele ve výši 26 000 tis. Kč. Vlastní příjmy organizace, např. z prodeje zboží a služeb, vstupného apod. dosáhly 2 228 tis. Kč, **celkové výnosy činily 29 060 tis. Kč a celkové výdaje 28 772 tis. Kč**. Organizace dosáhla kladného výsledku hospodaření ve výši 288 tis. Kč. Největší položku na straně výdajů tradičně představovaly **náklady na mzdy, které dosáhly 11 647 tis. Kč**. Nejnákladnější a nejrozsáhlejší investiční akcí, jíž se nám podařilo zásadním způsobem zabránit problémům a škodám na dlouhodobě podmáčeném zdivu celého objektu **Technického muzea v Petřvaldě**, byla sanace vlhkého zdiva a provedení celkové izolace objektu. Obojí si vyžádalo

investiční náklady ve výši 1 343 tis. Kč, z toho 1 000 tis. Kč činila účelová dotace zřizovatele, zbytek pokrylo MT z vlastního investičního fondu. Další větší, ale nezbytné výdaje představovala *instalace kamerových systémů* ve všech prostorách našich výstavních síní a expozic, kde náklady dosáhly výše 674 tis. Kč. Kamerový systém byl instalován s cílem lepší ochrany majetku, zajištění bezpečnosti našich pracovníků

i vystavených exponátů, jejichž hodnota je často nevyčísitelná. V roce 2010 byly provedeny nutné opravy budov garáží a střechy dílen v Českém Těšíně, každoroční chemické ošetření všech dřevěných staveb Archeoparku, opravy služebních vozidel, strojů, malování a celá řada dalších oprav a údržbových prací menšího rozsahu. Všechny uvedené náklady byly pokryty z vlastních zdrojů organizace.

Výstavní činnost Muzea Těšínska, příspěvkové organizace, rok 2010

VS v Českém Těšíně		
Stálá expozice:	<i>Obrázky z minulosti Těšínského Slezska</i>	
Výstavy:	<i>Zámek v Ropici</i>	14. 1. 2010–2. 5. 2010
	<i>Krása lidového oděvu v dílech regionálních umělců</i>	18. 5. 2010–10. 10. 2010
	<i>Školství na Těšínsku. Z českotěšínských školních lavic</i>	19. 10. 2010–20. 3. 2011
VS v Karviné		
Stálá expozice:	<i>Strýčky z dějin Karviné</i>	
Výstavy:	<i>Slované aneb jak žili naši předkové</i>	11. 12. 2009–31. 3. 2010
	<i>Amoniti. Ozdoby i dravci dávno zaniklých moří</i>	14. 4. 2010–30. 6. 2010
	<i>Rychleji! Výše! Silněji!</i>	16. 7. 2010–21. 11. 2010
	<i>Poláci na Těšínsku / Polacy na Zaolziu</i>	2. 12. 2010–17. 4. 2011
VS Musaion v Havířově		
Výstavy:	<i>Krásy ženy</i>	12. 8. 2009–31. 1. 2010
	<i>Mapa je klíčem světa. Kartografické zobrazení Těšínského Slezska</i>	5. 3. 2010–30. 6. 2010
	<i>Peníze v proměnách věků. Těšínské Slezsko ve světle platebních prostředků</i>	23. 7. 2010–31. 10. 2010
	<i>České loutkové divadlo. Historie a současnost</i>	18. 11. 2010–6. 3. 2011
Památník životické tragédie		
Stálá expozice:	<i>Okupace a odboj na Těšínsku</i>	
Výstavy:	<i>Sport v našem životě</i>	17. 9. 2009–31. 1. 2010
	<i>Žijeme s vámi</i>	19. 2. 2010–11. 4. 2010
	<i>Kapličky, kříže a boží muka</i>	28. 4. 2010–22. 7. 2010
	<i>Havířov před Havířovem</i>	6. 8. 2010–17. 7. 2011
Technické muzeum v Petřvaldě		
Stálá expozice:	<i>Kouzelný svět tramvají</i>	
Výstavy:	<i>Školství na Těšínsku. Z petřvaldských školních lavic</i>	28. 10. 2009–15. 4. 2010
	<i>Kouzlo krystalu</i>	5. 5. 2010–17. 10. 2010
	<i>Kočárky</i>	4. 11. 2010–20. 2. 2011
VS v Orlové		
Stálá expozice:	<i>Orlová – minulost a současnost</i>	
Výstavy:	<i>Papírová platidla</i>	8. 10. 2009–28. 2. 2010
	<i>Kdepak ty ptáčku hnízdo máš?</i>	19. 3. 2010–26. 9. 2010
	<i>Ave art</i>	7. 10. 2010–30. 12. 2010
VS v Jablunkově		
Stálá expozice:	<i>Z minulosti Jablunkova a okolí</i>	
Výstavy:	<i>Velké šelmy v Beskydech</i>	15. 10. 2009–24. 1. 2010
	<i>Starší doba železná</i>	5. 2. 2010–16. 5. 2010
	<i>Jablunkov na skle malovaný. Antoni Szpyrc</i>	1. 6. 2010–30. 9. 2010
	<i>Ze života hmyzu</i>	14. 10. 2010–27. 2. 2011
Výstavy realizované Muzeem Těšínska mimo prostory Muzea Těšínska		
Těšínské divadlo, p. o., Český Těšín	Český Těšín. 90. výročí města	14. 5. 2010–27. 6. 2010